

ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРУКТУРНА СХЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В АВТОМАТИЗОВАНІЙ ФОРМІ

БЕНЬКО М. М.

кандидат економічних наук

Київ

Нарощування потужності роботи підприємства необхідно проводити інтенсивним шляхом: підвищення ефективності праці, економії матеріальних ресурсів, тощо. Саме з цієї причини підприємства стають споживачами інноваційних інформаційних технологій та автоматизованих систем, в тім числі і систем автоматизації бухгалтерського обліку [3, с. 9]. Отже важливого значення набувають наукові праці, щодо наукового обґрунтування побудови автоматизованих систем бухгалтерського обліку (АСБО), організації бухгалтерського обліку в АСБО, на основі зміни форми бухгалтерського обліку, що спричинює застосування засобів автоматизації обробки облікової інформації.

Дослідженню питань, що пов'язані із розробкою базових теоретичних і практичних положень щодо змін в бухгалтерському обліку під впливом автоматизованої її форми, присвячено праці вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них необхідно виділити: Білуху М. Т. [4], Бутинця Ф. Ф. [7], Бегоцьку Г. К. [2], Івахненкова С. В. [7];

8], Ісакова В. І. [6], Пушкаря М. С. [10], Писаревську Т. А. [9], Рожнова В. С. [6], Твердохліба Н. Г. [11], Завгороднього В. П. [5], Козака М. І. [1], Умнову Е. А. [12], та ін.

Разом з цим у працях зазначених авторів є положення, що вимагають уточнення і розвитку. Зокрема, вимагає наукового обґрунтування термін «автоматизована форма бухгалтерського обліку». Визначення її принципової відмінності від інших форм бухгалтерського обліку. Узагальнення особливостей, принципів та структурної схеми організації бухгалтерського обліку за автоматизованої форми.

Науковою основою для раціонального або ефективного управління тією чи іншою системою, у т. ч. автоматизованою, є системний підхід.

У працях Ісакова В. І. [6], Рожнова В. С. [6], Бегоцької Г. К. [2], Твердохліба Н. Г. [11], Пушкаря М. С. [10] відзначається, що сучасний підхід та напрям автоматизації бухгалтерського обліку полягає у:

- ✦ системному підході до автоматизації бухгалтерського обліку;
- ✦ розробці форм обліку орієнтованих на використання комп'ютерів;
- ✦ вдосконаленні організації бухгалтерського обліку;

- ✦ вдосконаленні методології бухгалтерського обліку;
- ✦ трансформації методу бухгалтерського обліку.

Такий підхід, що враховує усі п'ять напрямів, реалізується через запровадження автоматизованої форми обліку, на основі комплексного перегляду всієї системи організації реєстрації та обробки облікової інформації.

Форма бухгалтерського обліку – це сукупність облікових реєстрів, які використовуються в певній послідовності та взаємодії для ведення обліку із застосуванням принципу подвійного запису [7, с. 157].

Використання в обліку електронних обчислювальних машин (ЕОМ) (табличних, перфораційних) обумовило зміни журнально-ордерної форми обліку. Наприкінці 50-х років ХХ ст., коли з'явилися перфораційні обчислювальні машини, виникла таблично-перфокартова форма обліку. У ній реєстри аналітичного і синтетичного обліку формувались у вигляді таблиць-табуляграм на основі уніфікованих первинних, підсумкових та умовно-постійних перфокарт – машинних носіїв інформації [2, с. 14], [7, с. 158].

Поява комп'ютерів третього покоління та багатотермінальних обчислювальних систем, призвело до таблично-автоматизованої форми обліку. У ній первинні дані могли одразу фіксуватись на машинних носіях, що дозволяло автоматизувати збір первинної інформації. Облікова інформація вводилась двома способами: безпосередньо, та з використанням периферійної техніки [7, с. 160].

Як стверджують Ісаков В. І. [6], Рожнов В. С. [6], Твердохліб Н. Г. [11], це створило умови переходу до автоматизованої форми обліку. Окремі науковці вживають терміни *комп'ютерна* [7, с. 158], [8, с. 108]; *діалогово-автоматизована* [5, с. 13]; *діалогова* [9, с. 11]; *електронна* [4, с. 13-17.]; *архівно-комп'ютерна* [1].

Термін «автоматизована» форма бухгалтерського обліку, на думку автора, є більш обґрунтованим, оскільки крім комп'ютерів для автоматизації бухгалтерського обліку застосовують інші засоби автоматизованої обробки даних – засоби автоматизації первинного обліку. Поняття «діалогова» вказує не на форму обліку, а на форму взаємодії з технічними засобами, «електронна» на елементну базу комп'ютерної техніки. Архівно-автоматизована форма вказує на принцип архівно-бібліографічної класифікації внутрішньо машинної бази даних, що не може бути винесено у назву форми бухгалтерського обліку.

В автоматизованій формі обліку досягається повне ув'язування між усіма видами господарського обліку та їх окремими ділянками, а також між даними аналітичного і синтетичного обліку, так як необхідну систему показників отримують автоматично на основі єдиної, попередньо вивіреної вхідної інформації, введеної в пам'ять комп'ютера в тім числі і через комунікаційні канали зв'язку.

Білуха М. Т. [4], Завгородній В. П. [5], Бутинець Ф. Ф. [7], Писаревська Т. А. [9], Бегоцька Г. К. [2], Козак М. І.

[1] визначають характерні риси автоматизованої форми бухгалтерського обліку:

- ✦ послідовна інтеграція облікових даних господарського обліку;
- ✦ можливість отримання максимальної результатної інформації;
- ✦ однократна фіксація первинних документів;
- ✦ збереження автономності функцій і задач окремих видів господарського обліку;
- ✦ застосування засобів автоматизованої обробки даних не тільки на стадії бухгалтерського, податкового, статистичного але й на стадії оперативного обліку;
- ✦ автоматизація формування бухгалтерських проведення;
- ✦ наявність механізму надійної системи контролю і корегування помилок;
- ✦ наявність механізму пошуку і видачі інформації відповідно функцій і задач різних видів обліку.

Економічна література визначає найважливіші принципи для автоматизованої форми обліку [7, с. 165], [12, с. 201], [2, с. 15], [5, с. 5]. Ці принципи враховують сучасний стан розвитку бухгалтерського обліку як науки та інформаційних технологій.

Автоматизована форма бухгалтерського обліку характеризується [4, с. 11]:

- ✦ повною автоматизацією обробки і систематизацією облікової інформації;
- ✦ систематизацією та узагальненням облікових і аналітичних даних;
- ✦ автоматизацією документування;
- ✦ автоматизацією розв'язання облікових задач у регламентному і запитному режимах;
- ✦ використанням комп'ютерних мереж;
- ✦ інтегрованою базою даних;
- ✦ відображення результатів розрахунків не тільки у вигляді друкованих документів, а й у вигляді графіків, діаграм тощо.

Отже, можемо визначити характерну відмінність автоматизованої форми обліку від інших – це те, що при автоматизованій формі обліку, на стадії поточного обліку, застосовується тільки один обліковий реєстр – детальний журнал реєстрації господарських операцій, в якому формується база даних синтетичного та аналітичного обліку. Результатна інформація надається у вихідних повідомленнях – звітність. Окремі з них, мають (можуть мати) форму облікових реєстрів традиційних форм обліку, але статусу облікових реєстрів вони набувають на стадії узагальнюючого обліку, а не на стадії поточного обліку.

Структурну схему обробки інформації при автоматизованій формі обліку зображено на *рис. 1*.

Виходячи з визначених об'єктів організації облікового процесу і взаємозв'язків між ними (див. *рис. 1*), можна визначити особливості організації бухгалтерського обліку в АСБО (*табл. 1*).

<i>Первинна інформація</i>			
Паперові документи	Електронні документи	Обладнання для автоматичного збору інформації	Дані модулів оперативного обліку
<i>Облікові фрази</i>			
<i>База даних програми</i>			
АРМБ № 1	АРМБ № 2	АРМБ № 3	АРМБ № n
<i>Алгоритми</i>			
<i>Вихідна інформація</i>			
Довідки із журналу операцій	Звіти довільні	Звіти стандартні	Звіти регламентовані

Рис. 1. Структурна схема обробки інформації в АСБО

Таблиця 1

Особливості організації бухгалтерського обліку в АСБО

1	Зв'язок функцій управління здійснюється на основі єдиної бази даних
2	Обробка даних різними службами є єдиним інформаційним технологічним процесом
3	Інтеграція або формування єдиної бази даних здійснюється на рівні обробки первинних документів
4	Обробка даних здійснюється методами, які властиві кожному виду економічної діяльності (функції або задачі управління)
5	Елементи методу бухгалтерського обліку (синтетичні та аналітичні рахунки, подвійний запис) перетворюються в один з методів отримання зведеної інформації із єдиної бази даних
6	Використання обчислювальної техніки не змінює методологічних принципів бухгалтерського обліку

ВИСНОВКИ

Організація бухгалтерського обліку за автоматизованою формою має бути такою, щоб забезпечити мінімальний шлях збирання й обробки інформації: мінімальну кількість операцій і документів, максимальну ефективність праці виконавців. Важливим завданням організації бухгалтерського обліку є постійне вдосконалення та їх розвиток з урахуванням досягнень науки і практики. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизація бухгалтерського обліку з використанням баз даних. Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / М. І. Козак; Нац. наук. центр «Ін-т аграр. економіки» УААН.– К., 2005. — 20 с.
2. **Бегоцкая Г. К.** Обработка учетной информации с использованием вычислительной техники / Бегоцкая Г. К., Умнова Э. А.– М. : Финансы, 1977.– 70 с.
3. **Бенько М. М.** Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]– К. : Нац. торг.-екон. ун-т, 2006.– 362 с.
4. **Білуха М.** Основні напрямки розвитку обліку та контролю за електронною технологією в XXI столітті // Вісн. КНТЕУ.– 2005.– № 3.– С. 13 – 17.
5. **Завгородний В. П.** Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита : Монография.– К. : АСК, 1998.– 768 с.

6. **Исаков В. И.** Механизация учета и вычислительных работ. учебник [для студ. высш. учеб. завед.] / Исаков В. И., Рожнов В. С.– М. : Статистика, 1968.– 416 с.

7. Інформаційні системи бухгалтерського обліку / [підручник для студ. вищ. навч. закл. спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Івахненко, Т. В. Давидюк, Т. В. Шахрайчук. За редакцією проф. Ф. Ф. Бутиньця.– Житомир : ПП «Рута», 2002.– 544 с.

8. Основи автоматизації бухгалтерського обліку та звітування на залізницях України / [Юдін О. Ю. Івахненко С. В., Пазинич В. О., Рожнятовський С. В.; за ред. доц. С. В. Івахненкова].– К. : ПАМАК. Серія: Інформаційні технології залізничного транспорту, 2005.– 154 с.

9. **Писаревська Т. А.** Інформаційні системи обліку та аудиту : [навч. посіб.]– К. : КНЕУ, 2004.– 369 с.

10. **Пушкар М. С.** Створення інтелектуальної системи обліку : Монографія.– Тернопіль : Карт-бланш, 2007.– 152 с.

11. **Твердохліб М. Г.** Інформаційне забезпечення менеджменту: Навч. посібник.– Вид. 2-ге, доп. та перероб.– К. : КНЕУ, 2002.– 224 с.

12. **Умнова Е. А.** Системы автоматизированной обработки учетной информации / Умнова Е. А., Шакиров М. А.– М. : Финансы и статистика, 1988.– 271 с.